

ကညီဂိုဝီခွဲယာ်ကရူာ်

မၤနီၣ်မၤယါတၢ်မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲယာ်လၢကီၢ်ပယီၤခိၣ်ဒူသဝီပူၤ

ကညီဂိုဝီခွဲယာ်ကရူာ် - လံာ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤဘၣ်ယးပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲယာ်အမုၢ်နံၤ ၂၀၂၁ နံၣ်

လါဒံၣ်စဲဘၣ် ၁၀ သီ, ၂၀၂၁ နံၣ်

တနံၤအံၤ လါဒံၣ်စဲဘၣ် ၁၀ သီ, ပုၤအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ် လူၤပိာ်ထွဲမၤထွဲပဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲယာ်အမုၢ်နံၤ ဒ်သိး ကမၤသ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်က့ၤ တၢ်တူၢ်လိာ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်လံာ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤဘၣ်ယးဒီး ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲယာ်အမုၢ်နံၤ (UDHR) ဝဲ ၁၉၄၈ နံၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိသုးဟံးဆူၣ်န့ၣ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤဖဲ လါဖျါတြုၤအါရံၤ ၂၀၂၁ နံၣ်အယီၤ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲယာ်အမုၢ်နံၤ လၢတနံၣ်ညါအံၤ ကဲထီၣ်တၢ်သ့ၣ်အုးသးအုး ဒီး တၢ်တူၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်လၢ အဆါဝဲ ဒိၣ်မး လီၤဆိဒုၣ်တၢ်လၢပုၤကီၢ်ပယီၤဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤဘၣ်ဒိ မၤပယုဲပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲယာ်ထီၣ်ဒါ ပုၤကီၢ်ပယီၤ ဖိ စးထီၣ်လၢသုးဟံးဆူၣ်န့ၣ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်အစၢလီၤလီၤတခါလၢ အလီၤတူၢ်လီၤကၢ် လၢတၢ် ကပတုာ်ကွံာ် ပယီၤသုးအတၢ်မၤနၢၤအိၣ်ယီၣ်ထီၣ်ဒါ ကလုာ်န့ၣ်ဒီးတၢ်ဘျီတၢ်ဘါဆံးဖိ တဖၣ်လၢ အယံာ်အထၢ အံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ တၢ်အံၤဘၣ်လိာ်အသးဒီး ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲယာ်အမုၢ်နံၤ အတၢ်ဂ့ၢ်မိာ်ပုၤလၢ တနံၣ် အံၤ လၢအမုၢ် “တၢ်တုၤသိးထဲသိး” လၢအဒုးသ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်က့ၤပုၤဘၣ်ယး တၢ်လၢအကလဲၤပူၤပုၤ ဖဲပမ့ၢ်တဟ် ကဲဝဲ တၢ်တုၤသိးထဲသိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲယာ်အတၢ်ဂ့ၢ်မိာ်ပုၤ လၢအမုၢ် “တၢ်တုၤသိးထဲသိး” အံၤ ဘၣ်တၢ်ထံၣ်န့ၣ်အိၣ်လၢ (UDHR) အဆါဖိ(၁) လၢအစံးဝဲ “ပုၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဖျါထီၣ်ယုာ်ဒီးတၢ်သဘျီဒီး တၢ် တုၤသိးထဲသိး လၢအပုၤဒီး အသုးသ့ၣ်အလၢကပီၤဒီး တၢ်ခွဲတၢ်ယာ်” န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢ လါဖျါတြုၤ အါရံၤ ၂၀၂၁ နံၣ်န့ၣ် ပုၤလၢ အအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤတဖၣ် ဟ်ဖျါထီၣ် အတၢ်ဘၣ်သးထီၣ်ဒါ သုးဟံးဆူၣ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤ တဖု, သုးလၢအမၤလီၤမၤ တၢ်ဂ့ၢ်မိာ်ပုၤလၢအမုၢ် “တၢ်တုၤသိးထဲသိး” အံၤ ထီၣ်တဖု, လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ကွၢ် ဒိၣ်ဆံးကွၢ်တလီၤတၢ်ဒီး တၢ်တူၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်တဖၣ်ဒီး ဒုးကဲထီၣ်တၢ်မၤဒ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢ အဖိးသဲးစး, ဒ်သိး ကန့ၣ်လီၤလၢ ထံကီၢ်အထံၣ်ဂီၢ်သဲး, မ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ် ဒီး ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲယာ်အတၢ်မၤတက့ၢ်အပူၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢ သုးဟံးဆူၣ်န့ၣ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤန့ၣ် ပုၤကညီကိးဂၤဒဲး လၢအသးနံၣ်လီၤဆိလိာ်သး, ကလုာ်န့ၣ်ဒီး တၢ် ဘျီတၢ်ဘါလီၤဆိလိာ်သးတဖၣ် လၢအအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ ဟ်ဖျါထီၣ်အသးဒီး ဟ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဘၣ်သး ထီၣ် ဒါဝဲ ပယီၤသုးမိၤစိရိၤတဖုလၢ အတဟ်ကဲဝဲ ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲယာ်နီတစဲးဘၣ်ဒီး သုဝဲအတၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢ ကကွၢ် တလီၤတၢ်ဒီး မၤနၢၤအိၣ်ယီၣ်တၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအပုၤယုာ်ပုၤဂီၢ်လၢ ကမုၢ်တၢ်ထီၣ်ဒါသုးမိၤစိရိၤ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ (CDM)တဖၣ် အါဒုၣ်တၢ်တက့ၢ်ပုၤယုာ်ဝဲဒီး ပုၤလၢအမၤတၢ်စဲၣ်နီၤလၢ ကမုၢ်အသနၢၣ်တဖၣ် ဒီးအဝဲသ့ၣ်တူၢ်ယုာ်ကွံာ်ဝဲ အတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမုတၢ်ဖံးတၢ်မၤ, တၢ်သဘျီဒီး အတၢ်အိၣ်မူတဖၣ် ဒ်အဂ့ၢ်လိာ် ဝဲလၢ ကမၤတၢ်လၢသုးတဖုအံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး ပုၤသ့ၣ်စၢ်သးဘိၣ်တဖၣ် အိၣ်လၢတၢ်မိာ်ညါဒီး ဒုး တၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ခွဲတၢ်ယာ်အဂီၢ် ဒီးပုၤကမုၢ်လၢအသးပုၤလၢအထီၣ်ဒါသုးမိၤစိရိၤတဖုအံၤသ့ၣ်တဖၣ် မၤစၢၤ ဆိၣ်ထွဲစ့ၢ်ကိးအဝဲသ့ၣ်လၢ တၢ်လီၢ်ခဲ ဒ်အတၢ်မုၢ်လၢအိၣ်လၢကသ့ၣ်ထီၣ်ကီၢ်ပယီၤလၢ အလၢပုၤဒီး တၢ်ဟ်ကဲ တၢ်ခွဲတၢ်ယာ်ဒ် (UDHR) အပူၤအသိးတဖၣ် ကကဲထီၣ်ဝဲတၢ်မ့ၢ်တၢ်တီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢအတၢ်ဂ့ၢ်ကျဲးစးထီၣ်ဒါ သုးမိၤစိရိၤအံၤအပူၤ ပုၤလၢအအိၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤပူၤတဖၣ် ဖဲအဂ့ၢ်ကျဲးစး ဒီးသဒါ အတၢ်ခွဲတၢ်ယာ်အခါ

အဝဲသုတ်ဘဉ်တၢ်ဖိဉ်အီၤဒီး ဒုးယၢ်အီၤလၢအတဖိးသဲးစး, တၢ်မၤပယုဲ လၢအပၣ်ယုၣ်ဒီး မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံး အတၢ်မၤ ပယုဲဒီး တၢ်လီၤမၤလၢတၢ်တသ့ၣ်ညါထွဲအီၤတဖၣ် ယုၣ်ဒီးတၢ်မၤသံမၤဝီ လၢသုးဟံးဆူၣ်န့ၣ်တၢ်တဖၣ်အံၤ န့ၣ်လီၤ.

ကလုာ်န့ၣ်ဆံးဖိတဖၣ်လၢ ခိခိဉ်တၢ်လီၤတဖၣ် လၢအဘဉ်တၢ်ပညိဉ်ယၢ်အီၤဖးယံာ်လၢသုးအတၢ်မၤပယုဲတဖၣ် ကွၢ်ဆၢဉ်မဲာ်ဘဉ်ကဒါဒီး တၢ်ကီတၢ်ခဲဒီးတၢ်မၤပျံၤမၤဖုး လၢအဝဲသုတ်အတၢ်အိဉ်မူ, အတၢ်လုာ်အိဉ်နီၣ်ခိသးသမူ, ဒီး နီၣ်ခိအတၢ်ဘဉ်တၢ်ဘၢဒီး အသုးသ့ၣ်လၢကပီၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. စးထီဉ်လၢ သုးဟံးဆူၣ်န့ၣ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤ န့ၣ် စုကဝဲၤအတၢ်ဘဉ်ကံာ်ဂုာ်တဖၣ်လၢ အအိဉ်ထီဉ်လၢ ကီၢ်ပယီၤသုးဒီး ကလုာ်န့ၣ်ဖိဉ်စုကဝဲၤကရၢတဖၣ် အ ဘၢဉ်စၢၤန့ၣ် ဆူၣ်ထီဉ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢမးရှး ၂၀၂၁ နံဉ်ထီဉ်သီသီအဆၢကတီၢ် ပယီၤသုးစးထီဉ်အတၢ်ဒုးလၢ ကဘီယူၤ ဖဲကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီဉ်ကလံာ်ထံးအပူၤ လၢအပညိဉ်ဝဲပုၤကမုၢ်အဟီဉ် ကဝီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကဘီယူၤ အတၢ်ခးလီၤ အံၤမၤဟးဂီၤသဝီတဖၣ်, မၤသံကမုၢ်အါဂၤ ဒီး ဒုးကဲထီဉ်ပုၤသဝီဖိတဖၣ်လၢ အဘဉ်ယုၣ်အိဉ်ကမ့ၢ် ဒီးဘဉ်ဟးထီဉ် လၢအနီၣ်ကစၢ်အဟံာ်အယီၤဒီး အတၢ်လီၤတၢ်ကျဲတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးလၢ အဟံးဆူၣ်န့ၣ် တၢ်စိကမီၤတဖုအံၤ မၤအါထီဉ်အသုးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအါအါဂီၢ်ဂီၢ်လၢ ကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီဉ်ကလံာ်ထံးအပူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤကမုၢ်တဖၣ်ဟးထီဉ်လၢ တၢ်ချၢလၢအဝဲသုတ်တနံၤဘဉ်တနံၤအတၢ်အိဉ်မူအဂီၢ်တသ့ဘဉ် မ့ၢ်လၢတၢ်ဘဉ်ယိဉ် အိဉ်လၢအဝဲသုတ်အဂီၢ် လၢပယီၤသုးကမၤသံ, မၤဘဉ်ဒိ မ့တမ့ၢ် ဖိဉ်ဒုးယၢ်အဝဲသုတ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. အါန့ၣ်အန့ၣ် ပယီၤသုးအတၢ်သူပုၤကမုၢ်တဖၣ် ဒီးမၤဆူၣ်န့ၣ်အဝဲသုတ်လၢကမၤတၢ် ဒီးသူဝဲပုၤကမုၢ်ဒ်သိးကဒိသဒါလီၤ အနီၣ် ကစၢ်သးအဂီၢ် လၢညီန့ၣ်အမၤတ့ၢ်ဝဲလၢ အပူၤကွံာ်အသိး လၢသုးမိၤစိရီၤအပူၤကွံာ်တဖၣ် အတၢ်ပၤအဖိလၢန့ၣ် ဟဲက့ၤကဲထီဉ်ကဒါက့ၤအသးလၢခဲအံၤ အိဉ်ထီဉ်ဝဲဒၣ် စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကွၢ်ဆၢဉ်မဲာ်ဘဉ်တၢ်မၤပယုဲ ဒ်အံၤ တဖၣ်အမဲာ်ညါ ပုၤခိခိဉ်သဝီဖိတဖၣ် ဂုာ်ကျဲးစးဟူးဂဲၤဝဲသပုၢ်ပုၢ် လၢတၢ်မၤစၢၤဝဲ တၢ်ထီဒါသုးတဖုအံၤ အတၢ် ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ် ဒီးလၢတၢ်ဒိသဒါပုၤလၢအအိဉ်လၢတၢ်မဲာ်ညါဒ်သိး ကခိဉ်ဆၢဒိသဒါက့ၤ ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ်တဖၣ် န့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤန့ၣ်သဝီဖိတဖၣ် ဟ့ၣ်လီၤမၤစၢၤတၢ်အိဉ်ကဒုအလီၢ်ဒီး တၢ်ဒိသဒါတဖၣ် ဆူပုၤလၢ အပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢ (CDM) အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ, ဘျီဉ်ဒိဉ်ကရၢဖိလၢတၢ်ဟီထီဉ်ကွံာ်တ့ၢ်အီၤ, ပုၤဟံာ်ဖျါထီဉ် တၢ်ဘဉ်သး, ဒီး ပုၤလၢအဒိသဒါပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ်, ဒီးပယီၤသုးလၢအဟးထီဉ်ကွံာ်သ့ၣ်တဖၣ်အအိဉ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲ သုတ်ပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်စ့ၢ်ကီးလၢ တၢ်ဟံာ်ဖျါထီဉ်သးထီဒါတၢ်လၢတၢ်မုၢ်တၢ်ခုဉ်အပူၤ ဖဲပယီၤသုးသ့ၣ်တဖၣ်အမဲာ်ညါ ဒ်လဲာ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဟံာ်ပနီဉ်ဝဲ တၢ်သးအုးအတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်လၢ အပူၤကွံာ် အလၢတဆံအဂီၢ် ယုၣ်ဒီးပယီၤသုးအတၢ်မၤ နၢၤအိဉ်ယိဉ် ကလုာ်န့ၣ်တဖၣ်လၢအနံဉ်ယံာ်အလၢအါအတၢ်စံဉ်စိၤတဲစိၤဖးထီတဖၣ်အံၤအဂီၢ် ကညီဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ် ကရၢၤ ယူးယိဉ်ဟံာ်ကဲဘဉ် ပုၤလၢအအိဉ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ လၢအဒုးဒီးတၢ်လၢ ကီၢ်ပယီၤအသီလၢ ကဟံာ်ပနီဉ်ဝဲ ပုၤ ကိးဂၤဒဲးတုၤသိးထဲသိးဝဲလၢ အသုးသ့ၣ်လၢကပီၤဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပအဲဉ်ဒီး ဟ့ၣ်သဆၢထီဉ်ဘဉ် ဟီဉ်ခိဉ်ဒီးဘျီအပုၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖၣ် လၢကမၤစၢၤဒဲးပုၤလၢအအိဉ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးဒ်သိးကဂုာ် ကျဲးစးပတုာ်ကွံာ်တၢ်မၤစၢၤ ဒီးတၢ်ဆိဉ်ထွဲဝဲ ပယီၤသုးလၢအဟံးဆူၣ်န့ၣ်တၢ်စိတၢ် ကမီၤတဖုအံၤ အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤ လၢ အမၤပယုဲပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ်ဒီး ဟီဉ်ခိဉ်ဒီးဘျီတၢ်တိစၢၤမၤစၢၤ ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိဉ်ဘဉ်သဲးစးတၢ်ဘျီတဖၣ်အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤအခိပညီမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ကဘဉ်ဂ့ၢ်လိာ်လၢ တၢ်ကဟ့ၣ်လီၤ တၢ်စိတၢ်ကမီၤဒီးတၢ်ဖိးသဲးစးဆူ ပယီၤသုး တဖုအံၤအအိဉ် ဒီး ဂ့ၢ်လိာ်လၢ ကဟံာ်ပနီဉ်ဝဲသုးတဖုအံၤဒ်အမ့ၢ် ကီၢ်ပယီၤ ပဒိဉ်တဖုအသိး လၢကျဲလီၤလီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ် တလီၤဘဉ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်အဖိခိဉ်န့ၣ်လီၤ. တကးဒဲးဘဉ် ကဘဉ်မၤတဲာ်စ့ၢ်ကီး မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွံာ်လၢအမၤစၢၤ သုးတဖုအံၤ ခဲ လၢာ် ဒီး တၢ်ဟ့ၣ်မၤစၢၤပယီၤသုးတဖုအံၤလၢ တၢ်စုကဝဲၤတဖၣ်ဒီး အတၢ်ဘဉ်ထွဲတဖၣ်ခဲလၢာ်န့ၣ်လီၤ. လၢခံ

ကတော် ပသ့ၣ်နီၣ်ဘၣ်ပှၤလၢအဘၣ်ဟ့ၣ်ယၣ်ကွၢ်အတၢ်သဘျးဒီး ဟ့ၣ်လီၤကွၢ်အသးသမူဒၣ်လဲၣ် လၢတၢ်မၤ
ထီၣ်အါဆၢက့ၤ သးဟံးဆူၣ်န့ၢ်တၢ်စိကမီၤတဖုအံၤအဖိခိၣ် ဒီးတၢ်ဒုးလၢကဒီးန့ၢ်ဘၣ် ဒံၣ်မိၣ်ကရူၣ်စံၣ်ကီၢ်စၢဖှိၣ်လၢ
အဟံၣ်ကဲ, ဒီးသဒးဒီး မၤလၢပဲၤပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်လၢ ပှၤလၢအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤခဲလၢ်တုၤသိးထဲသိး အဂီၢ်
န့ၣ်လီၤ.